

Превод от английски език

Съвет на Европа

Страсбург, 9 ноември 2011 г.

ССЈЕ(2011)2 окончателен

КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ (КСЕС) (ССЈЕ-ГТ)

Становище № (2011)14 на КСЕС

„Правосъдие и информационни технологии (ИТ)“

Прието от КСЕС на 12-тото пленарно заседание на Съвета
(Страсбург, 7-9 ноември 2011 г.)

А. Въведение

1. През 2011 г. на Консултативния съвет на европейските съдии беше възложена задачата да приеме Становище на вниманието на Комитета на министрите за нематериализацията на съдебния процес. По време на дискусиите си КСЕС заключи, че наименованието „Правосъдие и информационни технологии“ отразява предвидения предмет на това становище по по-изчерпателен и лесно разпознаваем начин от предишното наименование. Следователно за настоящото Становище беше избрано новото наименование.
2. Становището е изготвено на база предишни Становища на КСЕС и на Магна харта на съдиите, както и на отговорите от държавите-членки на въпросника, изготвен от КСЕС за нематериализацията на съдебния процес и на предварителния доклад, изготвен от експерта г-жа Дори Рейлинг (Нидерландия).
3. При изготвянето на настоящото Становище КСЕС също е взел предвид релевантните инструменти на Съвета на Европа, в частност Конвенцията за защита на физическите лица при автоматичната обработка на личните данни от 1981 г., както и Доклада „Европейски правосъдни системи“ (издание 2010 г.) от Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕJ) (конкретно, Глава 5.3 за Информационните и комуникационните технологии в съдилищата). Той е взел предвид и други международни правни инструменти, като например Европейската стратегия за правосъдие на Европейския съюз и Директивата за защита на данните на Европейския съюз, Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни.

Б. Обхват на Становището и общи принципи

4. Настоящото Становище разглежда приложението на модерни информационни и комуникационни технологии (ИТ) в съдилищата. То се фокусира върху възможностите, които предлагат ИТ по отношение на и влиянието им върху съдебния и правосъден процес. В частност, то адресира въпроси като например достъпа до правосъдие, първенството на закона, независимостта на съдиите и правосъдието, функционирането на съдилищата и правата и задълженията на страните. То не се занимава основно с техническите аспекти на ИТ.
5. ИТ трябва да бъде инструмент или средство за подобряване на правораздаването, за улесняване на достъпа на потребителя до съдилищата и за заздравяване на предпазните мерки, упоменати в член 6 на Европейския съд за правата на човека (ЕСПЧ): достъп до правосъдие, безпристрастност, независимост на съдията, справедливост и разумна продължителност на процедурите.
6. Въвеждането на ИТ в съдилищата в Европа не трябва да компрометира човешкия и символичния облик на правосъдието¹. Ако правосъдието се възприема от потребителите като чисто техническо, без неговата реална и фундаментална функция, се рискува то да бъде дехуманизирано. Правосъдието е и трябва да остане хуманно, тъй като то се занимава основно с хора и техните спорове. Това е видно най-добре, когато се оценява поведението на страните по съдебния процес и техните свидетели, което е упражнение, провеждано в съда от съдията, който гледа делото.
7. Магна харта на съдиите им възлага съвместната отговорност за достъп до бързо, ефикасно и достъпно разрешаване на спорове. Съдиите трябва да идентифицират

¹ За взаимоотношенията между символиката и правосъдието и рисковете за премахването на ритуалите в съдебния процес, което е тенденция в модерните демокрации, вижте А. Гарапон, „*Bien juger – Essai sur le rituel judiciaire*“ (Одил Джейкъб, Париж, 2001 г.), където в приложение се предлага богата библиография.

- предимствата и недостатъците на ИТ и да идентифицират и елиминират всякакви рискове за надлежното правораздаване. ИТ не трябва да ощетяват процедурните права на страните. Съдиите трябва да осъзнават и да внимават за тези рискове, тъй като те носят отговорността да гарантират, че правата на страните са защитени.
8. Съдиите трябва да участват в оценката на въздействието на ИТ, особено когато може да се изисква или да се реши документални въпроси и / или процедури да се провеждат чрез електронни средства. ИТ не трябва да пречат на съдиите да прилагат закона по независим и безпристрастен начин.
 9. Не всички физически лица имат достъп до ИТ. Понастоящем, по-традиционните средства за достъп до информация не трябва да бъдат елиминирани. Бюрата за оказване на помощ и други форми на съдействие в съдилищата не трябва да бъдат премахвани заради погрешния аргумент, че ИТ са направили правосъдието „достъпно за всички“. Това е особено актуално съображение по отношение защитата на уязвимите лица.
 10. Използването на ИТ не трябва да намалява процедурните защити за онези, които нямат достъп до новите технологии. Държавите трябва да гарантират, че страните без такъв достъп получават конкретна помощ в това отношение.
 11. Имайки предвид съществената роля, която ИТ технологиите играят днес в правораздаването, е особено важно да се гарантира, че затрудненията при функционирането им не могат да попречат на системата на съда, дори и за кратки периоди, да взема решения и да разпорежда целесъобразните процедурни стъпки. Винаги когато ИТ системите са в режим на поддръжка, или когато възникнат технически инциденти, трябва да има на разположение подходящи алтернативи, за да се избегне всякакво негативно въздействие върху дейността на съда.
 12. Особено внимание трябва да се обърне на предварителната оценка на предлаганото законодателство по отношение на последиците за подходящото ИТ третиране на делата, възникващи съгласно това законодателство. КСЕС препоръчва това законодателство да влезе в сила едва след като ИТ системите са коригирани спрямо новите изисквания, а съдебният персонал е подходящо обучен.
 13. Третирането на съдебните процедури, подпомогнати от ИТ, е особено важно в областта на международното и европейското съдебно сътрудничество. ИТ съоръженията могат да бъдат особено релевантни в области като излъчването на съдебни поръчки и други искания за съдебно сътрудничество, при връчването на и уведомяването за съдебни документи в държавите-членки, както и за трансграничното представяне на доказателства (например чрез видео конферентни връзки). КСЕС препоръчва държавите-членки да разработят методи за взаимен достъп до всяка национална ИТ система, както и да направят тези системи съвместими една с друга. Това ще гарантира, че ИТ подпомагат сътрудничеството между съдиите в различните държави, а не представляват пречка за това.
 14. КСЕС приветства решенията, предвиждани от определени държави, за приложението на регламентите на ЕС, позволяващи електронното завеждане на граждански искове в една държава от лица с постоянно местожителство в друга държава, както и видео конферентните връзки в контекста на международното сътрудничество.
 15. Използването на ИТ подобрява достъпа до правосъдие, както и повишава неговата ефективност и прозрачност. От друга страна, то изисква значителни финансови инвестиции. Препоръката на КСЕС е достъпът до правосъдие да бъде подобрен чрез използването на ИТ, следователно, по необходимост това означава, че държавите трябва да заделят адекватни финансови средства за правосъдната система за тази цел.
 16. Данните и информацията, като например съдържащите се в регистрите за делата, в индивидуалните досиета на делата, подготвителните бележки и проекти, съдебните решения и статистическите данни за оценка на правосъдните процеси и управлението

на съдилищата, трябва да се управляват с подходящо ниво на сигурност на данните. В рамките на съдилищата достъпът до информацията трябва да се ограничава до онези служители, които имат нужда от нея, за да изпълняват служебните си задължения.

17. Имайки предвид естеството на споровете, които се завеждат в съда, предоставянето на определени съдебни решения на разположение онлайн може да изложи на риск правата за защита на личното пространство на физическите лица и да застраши интересите на компаниите. Следователно, съдилищата и съдебната власт трябва да гарантират, че са предприели подходящи мерки за защита на данните в съответствие с приложимите закони.
18. КСЕС поощрява развитието на ИТ като средство за подобряване на комуникацията между съдилищата и медиите, например, чрез осигуряване на по-лесен достъп на медиите до съдебните решения, както и уведомяване за предстоящи изслушвания.

В. ИТ и достъпът до правосъдие

19. Пълната, точна и актуална информация за процедурата е фундаментален аспект за гарантирането на достъп до правосъдие, идентифициран в член 6 на Конвенцията (ЕСПЧ). Следователно, съдиите трябва да гарантират, че на всяко лице, ангажирано в съдебните процедури, е на разположение точна информация. Тази информация трябва като цяло да включва данни или изисквания, необходими за да се потърси правосъдие. Тези мерки са необходими, за да се гарантира необходимата равнопоставеност.
20. Във всеки случай правосъдието не може да не е свързано с потребителите си, а развитието на ИТ не трябва да се използва, за да оправдае това съдилищата да станат излишни.
21. ИТ създават нови възможности за предоставяне на обща информация на потребителите на съда относно правосъдната система, нейните дейности, съдебната практика, разходите за процедурите, алтернативното разрешаване на споровете и т.н. КСЕС препоръчва пълно използване на интернет и други нови технологии от страна на правосъдната система, за да се предоставят на обществото като цяло онези елементи, които КСЕС вече е заключил, че трябва да бъдат широко огласени в Становище № 6 (параграф 12 и следващите).
22. ИТ са ценно средство в подкрепа на ролята на съдилищата. Те могат да подобрят начините, по които съдилищата предоставят на засегнатите лица подробна информация за процедурите като цяло. Следователно, КСЕС препоръчва съдилищата да въведат електронни информационни услуги, лесни за ползване от страна на потребителите.
23. ИТ дават възможност на ползвателите на съдилищата да заведат съдебни процедури по електронен път (електронно завеждане на дело). КСЕС поощрява по-нататъшното развитие на тази практика².
24. КСЕС счита, че правосъдната система трябва да направи съдебната практика или поне основните решения достъпни в интернет i) безплатно, ii) в лесно достъпна форма и iii) като се има предвид защитата на личните данни. КСЕС приветства инициативите за въвеждане на международни идентификатори за съдебна практика (като Европейския идентификатор за съдебна практика, ЕИПП, на Европейския съюз³), които ще подобрят достъпа до чуждестранната съдебна практика.

² Вижте например Регламент (ЕО) № 1896/2006 от 12.12.2006 г. (за европейската заповед за плащане) и Регламент (ЕО) № 805/2004 от 21.04.2004 г. (за европейското изпълнително основание при безспорни вземания).

³ Вижте Официален вестник 127, 29.04.2011 г., стр. 1: Заклучения на Съвета за насърчаване на въвеждането на европейски идентификатор за съдебна практика (European Case Law Identifier — ECLI) и на минимален набор от еднотипни метаданни за съдебната практика.

Г. ИТ в съдебната процедура

25. ИТ предлагат възможности за по-ефикасно, ясно и сигурно обработване на делата.
26. Компютризацията подпомага съдилищата за рационализиране на управлението на файловете както и за регистрирането и проследяването на делата. По този начин поредица от файлове или свързани дела могат да се управляват при по-сигурни условия; могат да се разработят модели, които да подпомогнат формирането на съдебните решения или разпореждания, както и статистика на базата на множество критерии за всеки вид съдебно дело, които могат да бъдат предоставени публично.
27. Компютризацията може да подобри качеството на работата на съдиите, например чрез бази данни с връзки към съдебни решения, законодателство, проучвания по идентични въпроси на правото, правни коментари по предишни решения, произнесени от даден съд, както и други форми на споделяне на познания между съдиите. Най-напредничавите и пълни методи от този тип, съществуващи на пазара, могат да се предоставят безплатно на съдиите, които имат нужда да могат да проверят всички налични източници на правна информация към другите участници в правосъдния процес (адвокати на защитата, вещи лица и т.н.). Помощните средства за съдебните решения трябва да бъдат разработени и трябва да се разглеждат като спомагателни средства за вземането на съдебни решения и като улесняващи работата на съдиите, а не като ограничение.
28. Използването на ИТ не трябва обаче да намалява процедурните защити (или да засяга състава на трибунала) и в никакъв случай не трябва да лишава потребителя от правата за изслушване на противниковата страна пред съдия, предоставяне на оригинални доказателства, изслушване на свидетели или вещи лица и представяне на всякакви материали или такива, които той счита за полезни. Още повече, използването на ИТ не трябва да е в ущърб на задължителните изслушвания и изпълнението на други важни формалности, предвидени по закон. Съдията трябва да запази по всяко време правомощието да разпорежи явяването на страните, да изиска предоставянето на документи в тяхната оригинална форма и изслушването на свидетели. Изискванията за безопасността не трябва да представляват пречка за тези възможности.
29. Прибягването до ИТ опростява обмена на документи. Страните и техните представители могат да имат достъп до информация за дела, в които те участват пред съда. По този начин те могат да проследяват напредъка по делата като влизат в компютризираната история на делото.
30. Видеоконференнтните връзки могат да улеснят изслушванията при условия на повишена сигурност или изслушванията на намиращи се в далечни местоположения свидетели или вещи лица. Те могат обаче да имат недостатъка да осигуряват по-малко директно или точно възприемане от съдията на думите и реакциите на дадена страна, свидетел или вещо лице. Особено внимание трябва да се обърне, така че видеоконференнтните връзки и доказателствата, предоставени с такива средства, никога да не намаляват гаранциите за осигуряване на защита.
31. Ролята на ИТ трябва да остане ограничена в това да замества и опростява процедурните стъпки, като води до индивидуализирани решения по дадено дело на база на неговата същност. ИТ не могат да заменят ролята на съдията при изслушванията и претеглянето на фактическите доказателства по делото, определянето на приложимото право и вземането на решения без ограничения, освен тези, предвидени по закон.

Д. ИТ управление

32. ИТ трябва да се използват за повишаване на независимостта на съдиите на всеки етап от процедурата, а не да я застрашават. Тъй като съдиите играят важна роля за запазването както на личната си индивидуална, така и на институционалната

независимост и безпристрастност, те трябва да участват във вземането на решения, които имат последици в тези области.

33. ИТ достъпът до информация може да допринесе за по-голямата автономност на съдиите при изпълнението на техните задължения.
34. Твърде голямата зависимост от технологиите и от тези, които ги контролират, може да породи риск за правосъдието. Технологиите трябва да бъдат подходящи за съдебния процес и за всички аспекти от работата на съдиите. Съдиите не трябва да бъдат подложени на зависимост от технологиите и онези, които ги контролират, единствено поради причини, свързани с ефективността. Технологиите също трябва да бъдат адаптирани към вида и степента на сложност на делата.
35. КСЕС счита, че инструкции, модели и други предложения относно формата или съдържанието на решенията, не трябва да бъдат адресирани към съдиите чрез какъвто и да било друг авторитет на база нуждата да се отрази архитектурата на ИТ системите, които ще бъдат използвани в съдебния процес; по-скоро тази архитектура трябва да е гъвкава и да е готова да се пригоди към съдебната практика или практики.
36. Диалог между лицата, разработващи технологиите и лицата, отговорни за съдебния процес, е абсолютно необходим. ИТ управлението трябва да бъде в рамките на компетенциите на Съвета на съдебния или друг еквивалентен независим орган. Независимо от това кой орган отговаря за ИТ управлението, необходимо е да се гарантира, че съдиите участват активно във вземането на решения за ИТ в най-широкия смисъл.
37. Съдиите трябва да са гъвкави, когато става дума за вземане на решения относно начина на управление на делата и справянето с административната работа. Системата за управлението на делата не трябва да ограничава тази гъвкавост.
38. Съдиите и съдебният персонал трябва да имат както правото, така и задължението за първоначално и текущо ИТ обучение, така че да могат да използват пълноценно и подходящо ИТ системите.
39. ИТ могат да бъдат важно средство за затвърждаване на прозрачността и обективността при разпределението на делата и подобряването на тяхното управление. Те могат да играят роля във връзка с оценката на съдиите и съдилищата. Данните, събрани от ИТ системите, обаче, не трябва да бъдат единствената база за анализ на работата на даден съдия. Статистическите данни трябва да се проучват от Съвета на съдебния или друг еквивалентен независим орган⁴.
40. Управлението и развитието на ИТ представлява предизвикателство за всяка организация. За съдебната система то представлява ново и сериозно предизвикателство за нейните управленски структури. Управлението, базирано на информацията, е възможност за развитие на институционалната независимост.
41. Финансирането за ИТ трябва да се базира на техния принос за подобряване на резултатите от работата на съдилищата, качеството на правосъдието и степента на обслужване на гражданите.

Е. Заключение – препоръки

- i. КСЕС приветства ИТ като средство за подобряване на правораздаването;
- ii. ИТ могат да допринесат за подобряването на достъпа до правосъдие, управлението на делата и оценка на правосъдната система;

⁴ Вижте също Становища на КСЕС № 1 (2001), параграф 9, № 10(2007) и №11(2008).

- iii. ИТ играят централна роля за предоставянето на информация за съдиите, адвокатите и другите заинтересовани лица в правосъдната система, както и за обществеността и медиите;
- iv. ИТ трябва да бъдат адаптирани към потребностите на съдиите и другите потребители, те никога не трябва да нарушават гаранциите и процедурните права, като например тези за справедливо изслушване пред съдия;
- v. Съдиите трябва да бъдат включени във всички решения, свързани със създаването и развитието на ИТ в правосъдната система;
- vi. Трябва да се отдаде значение на нуждите на онези физически лица, които не са в състояние да използват ИТ съоръжения;
- vii. Съдията трябва по всяко време да запази правомощията си да разпорежи явяване на страните, да изиска предоставянето на документи в тяхната оригинална форма и изслушването на свидетели;
- viii. КСЕС поощрява използването на всички аспекти на ИТ за популяризиране на важната роля на съдебната система за гарантиране на първенството на закона (/превъзходството на закона) в една демократична държава;
- ix. ИТ не трябва да се намесват в правомощията на съдията и да застрашават фундаменталните принципи, заложиени в член 6 на ЕСПЧ.

За верността на превода:

Калина Пеева